Minchat Chinuch 4:7 and 4:24 – The Power of Beit Din to Rig Adar Sheni

R' Mordechai Torczyner – torczyner@torontotorah.com

The Broad Powers of Beit Din

1. **תלמוד בבלי מסכת ראש השנה כה.**

הלך ומצאו ר"ע מיצר כו'. איבעיא להו: מי מיצר? רבי עקיבא מיצר, או רבי יהושע מיצר? תא שמע, דתניא: הלך רבי עקיבא ומצאו לרבי יהושע כשהוא מיצר, אמר לו: [רבי,] מפני מה אתה מיצר? אמר לו: עקיבא, ראוי לו שיפול למטה שנים עשר חדש ואל יגזור עליו גזירה זו. אמר לו: רבי, תרשיני לומר לפניך דבר אחד שלמדתני. - אמר לו: אמור. - אמר לו: הרי הוא אומר אתם, אתם, אתם, שלש פעמים, אתם - אפילו שוגגין, אתם - אפילו מזידין, אתם - אפילו מוטעין. בלשון הזה אמר לו: עקיבא, נחמתני, נחמתני.

2. **רמב"ם הלכות קידוש החודש ב:י**

בית דין שקדשו את החדש בין שוגגין בין מוטעין בין אנוסים הרי זה מקודש וחייבין הכל לתקן המועדות על יום שקדשו בו, אע"פ שזה ידע שטעו חייב לסמוך עליהם שאין הדבר מסור אלא להם ומי שצוה לשמור המועדות הוא צוה לסמוך עליהם שנאמר אשר תקראו אותם וכו'.

3. **רמב"ם הלכות קידוש החודש פרק ג הלכה יח**

יראה לי שאין מחלוקת החכמים בדבר זה אלא בשאר החדשים חוץ מניסן ותשרי, או בעדי ניסן ותשרי שבאו אחר שעברו הרגלים, שכבר נעשה מה שנעשה ועבר זמן הקרבנות וזמן המועדות, אבל אם באו העדים בניסן ותשרי קודם חצי החדש מקבלין עדותן ואין מאיימין עליהן כלל, שאין מאיימין על עדים שהעידו על החדש שראוהו בזמנו כדי לעברו.

4. **תלמוד בבלי מסכת ראש השנה ל:**

משנה. בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום, פעם אחת נשתהו העדים מלבוא, ונתקלקלו הלוים בשיר. התקינו שלא יהו מקבלין אלא עד המנחה. ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה - נוהגין אותו היום קודש, ולמחר קודש, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדות החדש כל היום.

גמרא. מה קלקול קלקלו הלוים בשיר? הכא תרגימו: שלא אמרו שירה כל עיקר. רבי זירא אמר: שאמרו שירה של חול עם תמיד של בין הערבים.

5. **רמב"ם הלכות קידוש החודש פרק ג הלכה ה**

בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל יום שלשים, פעם אחת נשתהו העדים מלבוא עד בין הערבים ונתקלקלו במקדש ולא ידעו מה יעשו אם יעשו עולה של בין הערבים שמא יבאו העדים ואי אפשר שיקריבו מוסף היום אחר תמיד של בין הערבים, עמדו בית דין והתקינו שלא יהיו מקבלים עדות החדש אלא עד המנחה כדי שיהא שהות ביום להקריב מוספין ותמיד של בין הערבים ונסכיהם.

6. **צל"ח מסכת ביצה דף ו.**

היה להם עכ"פ לתקן שאם לא באו עדים עד יום ל"א והעידו על יום ל' שיוגמרו יום ל"א בקדושה אף שנודע למפרע שאתמול היה ר"ה. ונראה כיון שכתבתי שזה לא שכיח שיתאחרו העדים ולא יבואו כל יום ל', לכן לא חששו לתקן בשביל זה שאם יזדמן שינהגו קודש ביום א' ושלשים, אבל אחר שאירע הקלקול בשיר והוצרכו לתקן שאם יבואו ביום ל' מן המנחה ולמעלה שלא יקבלו עדותן כלל והוצרכו לתקן שינהגו אותו יום קודש, התקינו ג"כ על יום ל"א שאם יזדמן שינהגו גם בו ביום קודש, זה אשר רצינו לפרש לשון התקנה.

Tzlach: אתם is only for months, not for אדר ב'

7. **צל"ח מסכת ברכות סג:**

ואמנם דין זה דאתם אפילו שוגגים וכו' שייך רק בחידוש חדשים לענין מלא וחסר, ולא מצינו בגמרא דבר זה רק בקידוש החודש במסכת ראש השנה דף כ"ה ע"א גבי עובדא דר"ג ור' יהושע דשלח לו שיבוא ביום הכפורים שחל בחשבונו, ור' יהושע היה סבור שראוי לעבר החודש, ור"ג קידשו ביום שלשים, אבל בעיבור השנה לא מצינו זה שישאר קיים מה שעשו שלא כהלכה, ואדרבה מצינו להיפך על דברים שאין מעברים עליהם מצינו שאמרו "ואם עברוה אינה מעוברת," מכלל דלא אמרינן בזה "אתם אפילו שוגגין ומוטעין וכו'." וכן כתבו התוס' במסכת ראש השנה דף כ"א ע"א בד"ה לוי איקלע וכו', בסוף הדיבור, דלא שייך דרשה דאתם וכו' רק לענין יום שלשים ויום שלשים ואחד אימת לחדשו דהיינו חסר ומלא, אבל לא לענין עיבור השנה. וכן משמע ברמב"ם שלא הזכיר דבר זה בעיבור השנה רק בקידוש החודש, וזה לשונו בפ"ב [מהלכות קידוש החודש] הלכה י', ב"ד שקידשו את החודש בין שוגגין ובין מוטעין וכו', ובפרק ד' בדיני עיבור שנה לא הזכיר מזה כלום.

8. **תוספות מסכת ראש השנה כא. "לוי"**

ולא דמי נמי לההוא דפ"ק דסנהדרין (דף יב: ושם) שבקש חזקיה רחמים על עצמו דכתיב כי אכלו הפסח בלא ככתוב וגו' ומפרש "שעיברו השנה ביום ל' של אדר, ואסור הואיל וראוי לקובעו ניסן" - ולא אמרינן "אתם אפי' שוגגים כו'" משום דלא שייך אלא כגון יום ל' או יום ל"א כשקובעין באחד מהן ר"ח לחסרו או לעברו שלא כדין או על פי עדות שקר.

Minchat Chinuch 4:24: אתם is for אדר ב' as well

9. **ספרא אמור פרשה ט**

(ג) לא היתה השנה צריכה לעבר ועיברוה אנוסים או שוגגים או מוטעים מנין שהיא מעוברת שנאמר אשר תקראו אותם מועדי [אתם אפילו שוגגים אתם אפילו מוטעים אתם אפילו אנוסים] אם קראתם אתם מועדיי ואם לאו אינן מועדיי.

10. **כסף משנה הלכות נדרים יב:א**

מ"ש שהאב מפר כל מין נדרים ושבועות, הרא"ש והר"ן כתבו שם שגם האב אינו מפר נדרים שאין בהן עינוי נפש וכתב הרא"ש דהכי איתא בהדיא בספרי. וכתב בעל מ"ע שחכמי לוני"ל הקשו לרבינו מההיא דספרי, והשיב דקשה לו עליה מדלא אישתמיט שום אחד משני הגמרות ולא התוספתא להזכיר אותה דרשא דספרי ולפיכך סובר דליתא לההיא דרשא אלא אליבא דר"ש דסתם ספרי כוותיה ולא קי"ל הכי אלא נקיטינן כפשטיה דקרא שלא חילק באב אלא אמר כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום עכ"ל. ודבר תימה הוא לדחות ברייתא דספרי משום דלא נזכרה בגמרות ובתוספתא ואע"ג דסתם ספרי ר"ש כיון דלא אשכחן מאן דפליג עליה בהא משמע דדברי הכל היא ובכמה מקומות פוסק רבינו כברייתא דספרי אע"פ שלא נזכרה בגמרות ולא בתוספתא.

Maharsha vs Rashi on Tosafot

11. **רש"י מסכת ברכות י:**

ביום שלשים של אדר - ואף על פי שלא נתקדש החדש, שעדיין לא באו עדים.

12. **רמב"ם הלכות ביאת המקדש ד:יח**

ועוד אחרת היתה שם באותה השנה, שעיבר חזקיה המלך את השנה ביום שלשים של אדר שראוי להיות ראש חדש ניסן ועשה אותו החדש אדר שני ולא הודו לו חכמים שאין מעברין ביום זה כמו שביארנו בקידוש החדש